

7. Analiza SWOT

Stan obecny i perspektywy ochrony dziedzictwa kulturowego na terenie Powiatu Poznańskiego podsumowane zostały w układzie słabych i mocnych stron oraz szans i zagrożeń dla tej dziedziny. Analiza SWOT jest jednym z elementarnych narzędzi diagnostycznych, opisującym stan obecny analizowanego obszaru. Składa się z opisu jego czterech elementów: mocnych i słabych stron – czyli pozytywnych i negatywnych warunków wewnętrznych oraz szans i zagrożeń – czyli pozytywnych i negatywnych warunków zewnętrznych. Prezentowana analiza stanowi podstawę do opracowania zasadniczych kierunków działania w zakresie ochrony zabytków na terenie powiatu poznańskiego.

Mocne strony

- różnorodność krajobrazu naturalnego i kulturowego na terenie powiatu
- duża ilość obiektów zabytkowych, niejednokrotnie o ponadregionalnym znaczeniu
- różnorodność wartości przyrodniczo-krajoznawczych i obiektów zabytkowych sprzyjająca ochronie zintegrowanej
- rozbudowana sieć połączeń kolejowych i autobusowych umożliwiająca dojazd do poszczególnych miejsc i obiektów, sprzyjająca rozwojowi turystyki kulturowej
- na ogół dobry stan techniczny zespołów sakralnych i budynków użyteczności publicznej
- dwa obiekty (Kórnik, Rogalin) pretendujące do uznania ich za Pomniki Historii
- pozytywna rola kościoła w ochronie zabytków; duże zrozumienie parafii dla opieki nad zabytkami
- relatywnie niewielka liczba obiektów o nieustalonym stanie własnościowym
- dobre rozpoznanie obiektów zabytkowych ze strony służb konserwatorskich
- stała poprawa jakości środowiska naturalnego wpływająca korzystnie na stan zabytków
- silne tradycje narodowe i regionalne oraz świadomość znaczenia dziedzictwa kulturowego sprzyjająca zrozumieniu potrzeby ochrony zabytków

Słabe strony

- niekontrolowana urbanizacja i chaos przestrzenny w okolicy Poznania i innych miast regionu, zaniedbanie tradycyjnych układów przestrzennych
- degradacja krajobrazu kulturowego przez nową zabudowę
- brak studiów i ekspertyz krajoobrazowych oraz programów rewitalizacji miast i wsi

- zły stan techniczny zabytkowych obiektów mieszkalnych
- zły stan techniczny większości zespołów rezydencjonalno-parkowych i zespołów zabytkowej zieleni, często niewłaściwie użytkowanych lub opuszczonych
- zły stan techniczny zabytków przemysłu, techniki i sztuki inżynierskiej
- niewystarczający stan zabezpieczenia obiektów zabytkowych
- pogarszanie się stanu obiektów zabytkowych wskutek braku opieki, złej organizacji oraz braku środków finansowych
- presja inwestorska, koniunkturalne zmienianie funkcji obiektów zabytkowych
- samowola budowlana w zakresie remontów obiektów zabytkowych, nie odpowiadające standardom konserwatorskim wykonawstwo, stosowanie niewłaściwych technologii i materiałów

Szanse

- włączenie dziedzictwa kulturowego w obieg gospodarczy
- rozwój inicjatyw lokalnych i inicjatyw organizacji pozarządowych działających na polu ochrony zabytków
- rozwój mediów i nowych systemów informacji; duża rola mediów w popularyzowaniu tematów historycznych, zabytków i ich ochrony
- rosnąca rola samorządu, który ochronę zabytków włącza w sferę rozwoju lokalnego
- wprowadzenie publicznych dyskusji nad planami zagospodarowania przestrzennego
- silne środowisko naukowe w dziedzinach mających wpływ na opiekę nad zabytkami oraz silne środowisko konserwatorskie Poznania
- postęp w dziedzinie finansowania ochrony środowiska kulturowego z wykorzystaniem różnych źródeł (międzynarodowych, państwowych, samorządowych, prywatnych)
- stała poprawa środowiska naturalnego
- uznanie zabytkowych wartości przestrzennych (krajobrazowych)
- wzrost świadomości krajobrazu kulturowego i obiektów zabytkowych jako produktu turystycznego

Zagrożenia

- klęski i zdarzenia losowe
- brak skutecznej egzekucji prawa
- nadmierna komercjalizacja obiektów zabytkowych odcinająca je od społeczeństwa

- jednowymiarowe postrzeganie dziedzictwa kulturowego wyłącznie poprzez pryzmat jego gospodarczego wykorzystania lub przeciwnie – jedynie poprzez pryzmat jego wartości historycznych i zabytkowych
- niestabilność przepisów finansowych
- trudności z pozyskaniem funduszy europejskich
- brak lokalnych planów zagospodarowania przestrzennego (w gminach)
- brak zrozumienia dla wagi dziedzictwa kulturowego dla rozwoju społecznego i gospodarczego
- za małe zaangażowanie społeczne w dziedzinie ochrony dziedzictwa kulturowego
- tworzenie strategii bez mechanizmów ich efektywnego wdrażania
- niedostateczna promocja zabytków jako szansy rozwojowej powiatu

Wyniki analizy SWOT dla ochrony dziedzictwa kulturowego Powiatu Poznańskiego wskazują na kilka charakterystycznych prawidłowości i zjawisk, które należy uwzględnić w powiatowym programie opieki nad zabytkami:

1. Zasoby powiatu są bardzo bogate, zarówno jeśli chodzi o zespoły i obiekty zabytkowe jak i krajobraz kulturowy.
2. Brak jest spójnych programów działania, mechanizmów współpracy pomiędzy poszczególnymi rodzajami i szczeblami administracji.
3. Problematyka ochrony dziedzictwa kulturowego w powszechnej świadomości społecznej jest nieobecna i co za tym idzie – brak jest presji i efektywnej kontroli społecznej w tym zakresie.
4. Najcenniejsze obiekty zabytkowe dzięki mecenatowi państwa i samorządów oraz staraniom właścicieli czy użytkowników są zadbane, ich stan nie budzi zastrzeżeń.
5. Sytuacja mniej cennych obiektów czy zespołów zabytkowych jest mniej korzystna, niejednokrotnie katastrofalna, dotyczy to zwłaszcza zespołów rezydencjonalno-parkowych oraz obiektów przemysłowych, technicznych czy inżynierskich.
6. Wydaje się, że przy umiarkowanej korzystnej ocenie ochrony dziedzictwa kulturowego na terenie Powiatu Poznańskiego można wskazać kilka obszarów, które wymagają podjęcia świadomych i planowych działań:
 - poprawa stanu technicznego zabytkowych obiektów mieszkalnych, zespołów rezydencjonalno-parkowych oraz zabytków przemysłu i techniki;
 - zahamowanie degradacji krajobrazu i zaśmiecania przestrzeni przez żywiołową zabudowę;
 - upowszechnianie świadomości wartości jakości krajobrazu kulturowego;

- budzenie zainteresowań dotyczących dziedzictwa kulturowego oraz pozytywnego ruchu społecznego na rzecz jego ochrony;
- zainteresowanie władz samorządowych szczebla gminnego problematyką ochrony szeroko pojętego (m. in. jako tradycyjna przestrzeń) dziedzictwa kulturowego.